

Inicjatywa:

TATO MASZ GŁOS

Sylwia Bratenstein

Paweł Komorowski

Polskie Towarzystwo Psychiatryczne

Zarząd Główny

ul. Sobieskiego 9

02-957 Warszawa

Szanowni Państwo,

W imieniu inicjatywy „Tato Masz Głos” pragniemy zwrócić uwagę na istotny problem, jakim jest alienacja rodzicielska, oraz **uprzejmie poprosić Polskie Towarzystwo Psychiatryczne** o wsparcie działań mających na celu ochronę dzieci i rodziców dotkniętych skutkami tego zjawiska. Alienacja rodzicielska stanowi poważne wyzwanie dla zdrowia psychicznego dzieci i dorosłych, a licznie dostępne badania naukowe jednoznacznie wskazują na jej dalekosiężne konsekwencje. Zgodnie z analizami takich badaczy jak Richard Gardner, Craig Childress oraz William Bernet, zjawisko to przyczynia się do głębokich zaburzeń emocjonalnych, mających wpływ na długofalowy rozwój dziecka i jego przyszłe relacje interpersonalne.

Podstawowym elementem umożliwiającym zapobieganie skutkom alienacji rodzicielskiej jest przeprowadzenie szczegółowej i obiektywnej oceny psychologicznej, która pozwala na trafne zdiagnozowanie sytuacji dziecka oraz ustalenie okoliczności, które mogą prowadzić do wystąpienia alienacji. W tym kontekście pragniemy zwrócić uwagę na wkład dr. Demosthenesa Lorandosa oraz dr. Williama Berneta, którzy w swoich publikacjach szczegółowo omawiają pięcioczynnikowy model oceny. Model ten umożliwia zrozumienie przyczyn alienacji oraz zebranie kluczowych informacji dotyczących zarówno dziecka, jak i rodziców,

co pozwala na precyzyjne zidentyfikowanie przyczyn odrzucenia jednego z rodziców przez dziecko. Wprowadzenie tego modelu diagnostycznego do polskiego systemu mogłoby stanowić ważny krok ku ujednoczeniu diagnozy oraz minimalizacji ryzyka błędów przy ocenie tego zjawiska. Takie narzędzie, stosowane z powodzeniem w innych krajach, mogłoby okazać się niezwykle przydatne również na gruncie polskim, szczególnie w kontekście przypadków trudnych, które wymagają wnikliwego podejścia.

Analiza zjawiska alienacji rodzicielskiej z perspektywy prawnej jest również kluczowym elementem działań na rzecz ochrony dzieci i ich relacji z obojgiem rodziców. W krajach takich jak Stany Zjednoczone oraz Kanada wypracowano już ramy prawne, które pozwalają na składanie zeznań przez biegłych w sprawach alienacji rodzicielskiej, co znacząco ułatwia sądom podejmowanie decyzji zgodnych z dobrem dziecka. W Polsce brak jest jednak wyraźnych uregulowań prawnych odnoszących się do ochrony dzieci przed skutkami alienacji rodzicielskiej, co nierzadko prowadzi do naruszania ich prawa do relacji z obojgiem rodziców, zgodnie z Konwencją o Prawach Dziecka oraz Konstytucją RP. W związku z tym apelujemy o podjęcie rozważnych działań zmierzających do wprowadzenia przepisów prawnych, które zapewnią skuteczniejszą ochronę dzieci i rodziców przed skutkami alienacji. Odpowiednie regulacje, zapewniające dziecku prawo do obecności obojga rodziców w jego życiu, mogłyby przyczynić się do bardziej efektywnej ochrony zdrowia psychicznego dzieci.

Na szczególną uwagę zasługują także liczne mity i stereotypy związane z alienacją rodzicielską, które nierzadko prowadzą do niewłaściwego postrzegania tego zjawiska, zarówno w literaturze fachowej, jak i w mediach. Wpływa to negatywnie na świadomość społeczną oraz na postawy instytucji odpowiedzialnych za ochronę dzieci. Jak pokazują badania przeprowadzone przez Harman, Leder-Elder oraz Biringen, społeczna percepcja alienacji rodzicielskiej opiera się często na przestarzałych i błędnych założeniach. Konsekwencją tego jest brak zrozumienia skomplikowanych aspektów psychologicznych, co przekłada się na nieadekwatne podejście terapeutyczne i prawne. Badania Amy J.L. Baker szczegółowo pokazują, że dzieci dotknięte alienacją doświadczają trwałych zmian w swojej samoocenie i zdolnościach interpersonalnych, co negatywnie wpływa na ich przyszłe relacje.

Dlatego istotne jest, aby specjaliści w dziedzinie zdrowia psychicznego i opieki społecznej korzystali z aktualnej wiedzy naukowej, a nie opierali się na intuicyjnym rozumieniu problemu, co, jak wykazano w licznych badaniach, może prowadzić do poważnych błędów diagnostycznych.

Alienacja rodzicielska wywołuje również poważne zaburzenia emocjonalne i psychiczne, takie jak depresja, lęk, a w skrajnych przypadkach myśli samobójcze, zarówno u dzieci, jak i alienowanych rodziców. Badania przeprowadzone przez Elizabeth Loftus i Julię Shaw dowodzą, że dzieci są podatne na wpływ, co może prowadzić do przyjęcia fałszywych wspomnień lub wykształcenia negatywnych emocji wobec jednego z rodziców pod wpływem drugiego. Tego rodzaju manipulacja psychiczna stanowi poważne zagrożenie dla zdrowia psychicznego dziecka, a jej skutki mogą mieć długotrwały charakter. Badania, takie jak te przedstawione przez Amy J.L. Baker, szczegółowo opisują, jak dzieci dotknięte alienacją często zmagają się z niskim poczuciem własnej wartości, chronicznym lękiem, depresją i innymi poważnymi zaburzeniami emocjonalnymi.

Wspomniane badania oraz doświadczenia wielu ekspertów dowodzą, że zarówno pracownicy sądów, jak i psychologowie, psychiatrzy oraz terapeuci powinni podlegać specjalistycznym szkoleniom w zakresie diagnozy i leczenia skutków alienacji rodzicielskiej. Badania przeprowadzone przez Berneta, von Boch-Galhau, Bakera i Morrisona wskazują na konieczność wprowadzenia szkoleń dotyczących specyficznych symptomów alienacji rodzicielskiej, które mogą nie być rozpoznane przez nieprzeszkolonych pracowników wymiaru sprawiedliwości oraz służb zdrowia psychicznego. Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat alienacji mogłoby poprawić jakość działań interwencyjnych oraz wpłynąć na efektywność pomocy oferowanej rodzinom dotkniętym tym zjawiskiem. Wprowadzenie do programu studiów psychologicznych i psychiatrycznych szkoleń na temat rozpoznawania alienacji rodzicielskiej mogłoby znacząco poprawić kompetencje zawodowe specjalistów pracujących z rodzinami w sytuacji rozwodowej.

Podsumowując, chcielibyśmy zaproponować Polskiemu Towarzystwu Psychiatrycznemu jako kluczowego partnera w działaniach zmierzających do skuteczniejszego przeciwdziałania alienacji rodzicielskiej. Wnioskujemy o podjęcie działań, które umożliwiłyby współpracę przy tworzeniu programów edukacyjnych i szkoleń dla specjalistów w zakresie diagnozy i terapii alienacji rodzicielskiej, a także o popularyzację wiedzy na temat tego zjawiska wśród psychologów, psychiatrów, pracowników socjalnych oraz przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości. Wierzymy, że podjęcie działań mających na celu wprowadzenie zmian prawnych, które zapewnią dzieciom możliwość kontaktu z obojgiem rodziców oraz ochronę przed psychologicznymi skutkami alienacji, będzie miało pozytywny wpływ na polski system opieki nad dziećmi.

Liczymy na Państwa zrozumienie oraz wsparcie w zakresie ochrony dzieci i rodziców przed negatywnymi konsekwencjami alienacji rodzicielskiej. Jesteśmy przekonani, że Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, jako autorytet w dziedzinie zdrowia psychicznego, może odegrać kluczową rolę w popularyzacji wiedzy oraz w kreowaniu standardów opieki nad dziećmi dotkniętymi alienacją rodzicielską.

Państwa zaangażowanie w ten ważny obszar stanowiłoby istotny wkład w rozwój systemowego wsparcia dla rodzin oraz promocję zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w Polsce.

Literatura:

Książki i publikacje

1. **Richard A. Gardner**

"The Parental Alienation Syndrome: A Guide for Mental Health and Legal Professionals" - Książka, w której Gardner po raz pierwszy wprowadza pojęcie "Syndromu Alienacji Rodzicielskiej" (PAS). To podstawowe źródło dla osób zainteresowanych korzeniami tego zjawiska.

2. **Craig Childress**

"An Attachment-Based Model of Parental Alienation: Foundations" - Dzieło oferujące spojrzenie na alienację rodzicielską jako zaburzenie więzi emocjonalnych między dzieckiem a rodzicem. Childress przedstawia również psychologiczne mechanizmy i skutki tego zjawiska.

3. **Warshak, R. A.**

"Divorce Poison: How to Protect Your Family from Bad-Mouthing and Brainwashing" - Warshak opisuje psychologiczne aspekty rozwodów i mechanizmy alienacji rodzicielskiej, skupiając się na strategiach zapobiegania temu problemowi i ochrony dzieci.

4. **Amy J. L. Baker**

"Adult Children of Parental Alienation Syndrome: Breaking the Ties That Bind" - Baker analizuje długoterminowe skutki alienacji rodzicielskiej z perspektywy dorosłych dzieci, które doświadczyły tego zjawiska w dzieciństwie.

5. William Bernet

- "Parental Alienation, DSM-5, and ICD-11" - Publikacja przedstawia perspektywę naukową i psychiatryczną, opisując propozycje wprowadzenia alienacji rodzicielskiej do DSM-5 (klasyfikacji zaburzeń psychicznych) oraz ICD-11 (Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób WHO).

Artykuły naukowe

1. **Harman, J. J., Leder-Elder, S., & Biringen, Z. (2016)** - "Prevalence of Parental Alienation Drawn From a Representative Poll", *Children and Youth Services Review*
Artykuł ten bada rozpowszechnienie alienacji rodzicielskiej na podstawie badań ankietowych, analizując jej wpływ na dzieci oraz rodziców i sugerując potencjalne interwencje.
2. **Baker, A. J. L., & Ben-Ami, N. (2011)** - "To Turn a Child Against a Parent Is to Turn a Child Against Himself"
Publikacja opisująca psychologiczne konsekwencje alienacji rodzicielskiej dla dzieci, zwłaszcza w kontekście ich samooceny i przyszłych relacji.
3. **Kelly, J. B., & Johnston, J. R. (2001)** - "The Alienated Child: A Reformulation of Parental Alienation Syndrome"
Artykuł ten rewiduje pojęcie PAS, skupiając się na zjawisku alienowanego dziecka. Autorzy proponują nowe definicje i narzędzia diagnostyczne do oceny tego problemu.
4. **Saini, M., Johnston, J. R., Fidler, B. J., & Bala, N. (2016)** - "Empirical Studies of Alienation"
Artykuł ten jest przeglądem badań nad alienacją rodzicielską, przedstawiając statystyki, wyniki badań empirycznych i analizując najczęstsze trudności związane z jej diagnozowaniem.
5. **Bernet, W., von Boch-Galhau, W., Baker, A. J. L., & Morrison, S. L. (2010)** - "Parental Alienation, DSM-5, and ICD-11", *American Journal of Family Therapy*
Artykuł omawiający starania na rzecz uznania alienacji rodzicielskiej za zjawisko psychopatologiczne oraz zalety i trudności związane z takim uznaniem.

Raporty i publikacje instytucji

1. **American Psychological Association (APA)** - Różne artykuły i raporty APA dotyczące alienacji rodzicielskiej, jej diagnozowania oraz debaty na temat jej uznania w DSM-5.
2. **Parental Alienation Study Group (PASG)** - Organizacja, która publikuje badania, analizy i raporty na temat alienacji rodzicielskiej oraz wspiera rozwój badań i edukacji w tej dziedzinie.
3. **Brytyjskie Stowarzyszenie Psychologiczne (BPS)** - Raporty i analizy dotyczące wpływu alienacji rodzicielskiej na dzieci oraz wskazówki dotyczące jej rozpoznawania i terapii.

Książki naukowe i podręczniki specjalistyczne

1. **Lowenstein, L. F.** - "Parental Alienation: A Form of Child Abuse" - Autor wskazuje na alienację rodzicielską jako formę psychicznego znęcania się nad dzieckiem i omawia metody jej rozpoznawania oraz terapeutyczne podejście.
2. **Fidler, B. J., Bala, N., & Saini, M. A.** - "Children Who Resist Post-Separation Parental Contact: A Differential Approach for Legal and Mental Health Professionals"
  - Książka oferuje narzędzia diagnostyczne i terapeutyczne dla specjalistów pracujących z dziećmi i rodzinami, które mają trudności w realizowaniu kontaktów rodzicielskich po rozstaniu.
3. **Clawar, S. S., & Rivlin, B. V.** - "Children Held Hostage: Identifying Brainwashed Children, Presenting a Case, and Crafting Solutions" - Publikacja o aspektach prawnych i psychologicznych alienacji rodzicielskiej, a także technikach identyfikacji oraz możliwych rozwiązaniach sądowych.

Zasoby internetowe i organizacje

1. **Parental Alienation Awareness Organization** - Organizacja poświęcona podnoszeniu świadomości na temat alienacji rodzicielskiej, publikująca artykuły, raporty i zasoby edukacyjne.
2. **Parental Alienation Europe** - Strona oferująca przegląd badań, informacji prawnych oraz aktualności na temat alienacji rodzicielskiej z perspektywy europejskiej.
3. **Center for Divorce Education** - Organizacja dostarcza kursy online i materiały edukacyjne dla rodziców, sędziów, prawników i psychologów w zakresie alienacji rodzicielskiej i konfliktów rodzicielskich.

Bazy danych i czasopisma

1. **PsycINFO** - Baza danych zawierająca szeroką gamę artykułów naukowych na temat psychologii, w tym wiele badań dotyczących alienacji rodzicielskiej.

2. *PubMed* - Dostarcza badań z zakresu zdrowia psychicznego, psychologii i medycyny, które obejmują problematykę alienacji rodzicielskiej, zwłaszcza w kontekście zdrowia psychicznego dzieci.
3. *The Journal of Family Psychology* - Czasopismo publikujące artykuły dotyczące dynamiki rodzin, w tym badania na temat alienacji rodzicielskiej i konfliktów po rozwodach.
4. *Family Court Review* - Czasopismo publikujące badania z zakresu psychologii sądowej i rodzinnej, w tym artykuły na temat działań sądowych związanych z alienacją rodzicielską.

Powyższe źródła oferują szeroką perspektywę na temat alienacji rodzicielskiej, jej diagnozowania, wpływu na dzieci oraz skutecznych interwencji terapeutycznych i prawnych. Zachęcamy Państwa do skorzystania z tych zasobów, by zdobyć pogłębioną wiedzę na temat tego istotnego zjawiska.

Z wyrazami szacunku,

Tato Masz Głos

Sylwia Bratenstein

Paweł Komorowski

Wojciech Miga